

26. WARTOŚĆ CYWILIZACJI

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Cywilizacja jest dziełem człowieka, powstaje od podstawowej komórki społecznej – rodziny, przez małe społeczności lokalne, naród, który może zorganizować się w państwo. Organizacja państwa opiera się na stosunkach społecznych, gospodarczych i politycznych. Prawo i władza w organizowanych państwach przyjmuje różny charakter, zależny od podstaw politycznych.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozpoznanie cywilizacji, w której się żyje.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Akceptacja danego ustroju społecznego.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Uznanie wartości danego ustroju państwa i stosunków międzynarodowych.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Cywilizacyjny obraz świata ludzkiego.
- Filozoficzne podstawy budowanych cywilizacji.
- Porównanie ustroju demokratycznego z autorytarnym.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Każdy człowiek buduje daną cywilizację.
- Cywilizacje się zmieniają, należy je wartościować.
- Do natury człowieka należy budowanie związków społecznych

→ ZASADY

- Uznaję wartość znanych mi cywilizacji.
- Włączam się w życie społeczne i polityczne mojego kraju.
- Szanuję związki cywilizacyjne w mojej rodzinie i mojej szkole.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Podstawą cywilizowanej rodziny jest uznanie wartości i godności każdej osoby.
- Rodzice są autorytetem w rodzinie, szanują jednak zdanie dzieci.
- Rodzina reprezentuje w wychowaniu podstawowe wartości, które wiążą się z odpowiedzialnością.

→ ZASADY

- Dzieci traktuję z miłością i odpowiedzialnością.
- Obowiązki w rodzinie rozdzielam zgodnie z wiekiem i zdolnościami.
- Hierarchia w rodzinie opiera się na miłości, sprawiedliwości i godności.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Poszanowanie i dobro ucznia stanowią fundament wychowania w szkole (klasie).
- Wspólnota szkolna: uczniowie, nauczyciele i personel techniczny dbają o dobro wspólne.
- Relacje w szkole są oparte na sprawiedliwości.

→ ZASADY

- Szkoła przekazuje wiedzę i wychowuje.
- Współpraca środowiska szkolnego z rodzicami jest niezbędna w procesie wychowania.
- Szkoła przekazuje prawdę o życiu, obowiązkach, radościach i ma nadzieję na sukces wychowawczy.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

W szkole możemy się uczyć cywilizacji i wszelkich form relacji międzyludzkich. Takimi formami mogą być wykłady, przywoływanie przykładów z życia politycznego i gospodarczego (sprawiedliwy podział dóbr). Młodzież może układać ankiety na tematy budowania środowiska demokratycznego. Przemawiając do młodego człowieka formą nauczania o cywilizacjach mogą być wszelkiego rodzaju inscenizacje.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń, w zależności od wieku i poziomu wykształcenia, potrafi odróżniać dobre i pożyteczne działanie na rzecz bliźniego. Traktuje siebie i współkolegów z należytą godnością i odpowiedzialnością. Następuje widoczny rozwój duchowy i intelektualny. Uczniowie traktują szkołę jako dobro wspólne, które służy przygotowaniu do życia w cywilizowanym społeczeństwie.

1.10. ZAGROŻENIA

Uczniowie nie akceptują regulaminu szkoły i jej celów wychowawczych. W szkole dochodzi do alienacja jednostki lub jakiejś grupy klasowej bądź szkolnej. Młodzież sięga po alkohol i narkotyki. Zdarzają wybuchy agresji wobec współkollegów czy nauczycieli. Młodzież marnuje czas przeznaczony na naukę i nie przykłada się do wykonywania zadań lekcyjnych.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

JAKIM SPOSOBEM MIESZKO DĄBRÓWKĘ POJĄŁ ZA ŻONĘ

” Po nim Mieszko objąwszy tron książęcy, kształcić swój umysł i hartować siły, ku wykonaniu zwierzchniej władzy począł, a raz po raz nawiedzać wojną ludy dokoła. Tak atoli jeszcze w błędzie pogaństwa był zatopiony, iż z siedmiu niewiastami przez nałóg żył w wielożeństwie. Wreszcie zapragnął wejść w związek małżeński z niewiastą arcychrześcijańską, czeską księżniczką, Dąbrówką imieniem. Lecz ta odmówiła stanowczo oddania mu swej ręki, zaczęmby się nie pozbył szpetnego nałogu, a zostać chrześcianinem nie obiecał. Gdy się więc zgodził na wyrzeczenie się pogaństwa, a przyjęcie wiary Chrystusa sakramentalne, i owa też pani, w wielkim otoczeniu dostojników świeckich i duchowych przybyła do Polski. Nie nastąpiło jednak tak prędko połączenie; musiał wprzód (poganin Mieszko) obeznać się z obyczajem chrześcijańskim i zasadami religijnego obrządku, wyrzec przesądu pogaństwa, po tem zaś przygotowaniu, na łono kościoła być przyjętym.

↑ Gall Anonim, *Kronika polska*, tłum. Z. Komarnicki, wydaw. Armoryka, Sandomierz 2018, s. 20-21.

KOMENTARZ

Sięgamy do początków i pragniemy odczytać ze skromnych źródeł historię narodów, pragniemy wskazać najważniejsze motywy powstawania państw, w tym wypadku państwa polskiego. Historia wskazuje na znaczenie chrześcijaństwa przyjmowanego przez ludy słowiańskie w IX i X wieku. Polanie, a następnie inne plemiona przyjęły chrześcijaństwo prosto z Rzymu, unikając w ten sposób wpływów politycznych schryścianizowanego już Zachodu. Nowa, a jednocześnie powszechna w owym czasie religia pozwalała na ukształtowanie się państwowości przez zjednoczenie plemion słowiańskich Europy Środkowej.

III. NAUCZANIE

Badanie cywilizacji współczesnej i z innych epok pozwala dostrzec podstawowe elementy i kierunki rozwoju duchowego człowieka na przestrzeni dziejów. Odkrycie w jaki sposób człowiek się zmienia i rozwija, pozwala lepiej zrozumieć jego naturę. Pozwala również śledzić procesy powstawania i zanikania poszczególnych cywilizacji. Odkrywamy motywy kształtowania się cywilizacji zależnych od warunków geograficznych, od możliwości produkcji żywności, ale także od wpływów politycznych kształtowanych przez wybitne historyczne osobowości.

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

Spojrzenie filozoficzne na cywilizacje rozpoczyna się od badania natury człowieka, od jego zdolności fizycznych i intelektualnych prowadzących do rozwoju wiedzy i umiejętności. Zdolność człowieka do porozumiewania się w danym języku pozwala na przekazywanie wiedzy oraz do organizowania życia według ustalonych praw. Dalszy postęp pozwolił na opracowanie i stosowanie alfabetu – graficznego zapisu pojęć i znaczeń. Upowszechnianie wiedzy przez różne systemy szkolnictwa pozwoliło na rozwój o charakterze społecznym.

Myśl filozoficzna pozwalała na rozwój duchowości opartej na odkrywanych wartościach intelektualnych i moralnych. Zastosowanie powszechności prawa pozwalało na sprawiedliwy podział dóbr, zarówno materialnych jak i duchowych.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Wychowanie i końcowy jego skutek – wychowany człowiek, uzależnione jest od wielu czynników danego środowiska. Z zasady program wychowania ma służyć przystosowaniu człowieka do istniejących warunków, nieświadomego i posłusznego poddania się woli instytucji dominującej. Podstawowymi instytucjami są: rodzina, szkoła, państwo, wspólnoty wyznaniowe i światopoglądowe.

Wśród wielu kierunków i poglądów można wskazać na antypedagogikę (negację całkowitą procesów wychowawczych), pedagogikę emancypacyjną, pedagogikę tradycyjną, personalizm, pedagogikę krytyczną. Coraz bardziej wskazuje się na zastosowanie dialogu w całych procesach pedagogiki związanych z danym środowiskiem życia, nauki i pracy¹.

1 Por. L. Zarzecki, *Teoretyczne podstawy wychowania. Teoria i praktyka w zarysie*, wydaw. Karakonoska Państwowa Szkoła Wyższa, Jelenia Góra 2012, s. 25-32.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

„Katalog miejsc, jakie znalazły się w centrum zainteresowania psychologów jest bardzo szeroki, bowiem obejmuje tak różnorodne kategorie, jak dom (Easthope, 2004), sakrum (Mazumdar, 2005), dzika przyroda (Williams, 2000), przestrzeń urbanistyczną, przestrzeń pracy, przestrzeń rekreacji i czasu wolnego, przestrzenie związane ze zdrowiem, nauką czy procesami pamięci lub przetwarzania informacji. Jak z tego wynika, miejsce w głównej mierze jest czymś, co tworzy się na fundamencie układów fizyczno-przestrzennych”².

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

Spojrzenie religijne na zagadnienie cywilizacji wskazuje na konieczność zmiany zakresu i metody przekazywania wiary chrześcijańskiej oraz roli religii w budowaniu społeczeństw narodowych i związków międzynarodowych. Teologia cywilizacji stara się w sposób praktyczny połączyć wiarę i rozum, co jest zadaniem filozofii i objawienia w poszczególnych religiach.

2 A. Bańka, *Przywiązanie do miejsca i jego znaczenie w cyklu życia człowieka*, w: *Symbole, przemiany oraz wizje przestrzeni życia*, red. tenże, wydaw. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, Poznań 2012, s. 7.

4.1. TEOLOG

Teologia chrześcijańska w poszczególnych epokach starała się łączyć życie religijne (duchowe) człowieka z życiem doczesnym. Zawsze istniała trudność łączenia rzeczywistości ziemskiej z duchowością. Święty Jan Paweł II w encyklice *Fides et ratio*, o relacjach między wiarą i rozumem (14.09.1998), wykazał związek rozumu z wiarą.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Nie należy jednak zapominać, że Objawienie pozostaje pełne tajemnic. To prawda, że Jezus całym swoim życiem objawia oblicze Ojca, bo przyszedł przecież po to, aby opowiedzieć tajemnice Boże; mimo to jednak nasze poznanie tego oblicza jest nadal tylko częściowe i nie może wyjść poza granice naszego pojmowania. Tylko wiara pozwala wnikać do wnętrza tajemnicy i pomaga ją poprawnie zrozumieć.

↑ FR 13.

” Równocześnie coraz bardziej centralne miejsce w idei postępu zajmują dwie kategorie: rozum i wolność. Postęp jest przede wszystkim postępowaniem we wzroście panowania rozumu, a rozum jest oczywiście pojmowany jako władza dobra i dla dobra. Postęp jest pokonaniem wszelkich zależności – jest postępowaniem ku doskonałej wolności. Również wolność jest pojmowana wyłącznie jako obietnica, w której człowiek realizuje się ku swej pełni. W obydwu pojęciach – wolności i rozumu – jest obecny aspekt polityczny. Oczekuje się bowiem królestwa rozumu jako nowej sytuacji ludzkości, która stała się całkowicie wolna. Uwarunkowania polityczne jednak takiego królestwa rozumu i wolności w pierwszym momencie wydają się słabo zdefiniowane. Rozum i wolność same w sobie wydają się gwarantować istnienie nowej, doskonałej wspólnoty ludzkiej, na mocy ich wewnętrznej dobroci. W obu tych kluczowych pojęciach: «rozumu» i «wolności», myśl jednak zawsze przeciwstawia się więzom nakładanym przez wiarę i Kościół, jak też przez ówczesny ład państwowy. Zatem obydwie te pojęcia zawierają niezwykle wybuchowy potencjał rewolucyjny.

↑ SpS 18.

” Wiara rodzi się w spotkaniu z Bogiem żywym, który nas wzywa i ukazuje nam swoją miłość, miłość nas uprzedzającą, na której możemy się oprzeć, by trwać niezłomnie i budować życie. Przemienieni przez tę miłość, otrzymujemy nowe oczy, doświadczamy, że jest w niej zawarta wielka obietnica pełni i kierujemy

spojrzenie w przyszłość. Wiara, którą przyjmujemy od Boga jako dar nadprzyrodzony, jawi się jako światło na drodze, wskazujące kierunek naszej wędrówki w czasie.

↑ LF 4.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

A wreszcie rzekł Bóg: „Uczyńmy człowieka na Nasz obraz, podobnego Nam. Niech panuje nad rybami morskimi, nad ptactwem podniebnym, nad bydłem, nad ziemią i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi!”. Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę. Po czym Bóg im błogosławił, mówiąc do nich: „Bądźcie płodni i rozmnażajcie się, abyście zaludnili ziemię i uczynili ją sobie poddaną; abyście panowali nad ptactwem podniebnym, nad rybami morskimi i nad wszystkimi zwierzętami pełzającymi po ziemi”.

↑ Rdz 1,26-28.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Niektóre społeczności, takie jak rodzina i państwo, odpowiadają bardziej bezpośrednio naturze człowieka. Są dla niego konieczne. Aby umożliwić jak największej liczbie osób uczestnictwo w życiu społecznym, należy zachęcać do tworzenia zrzeszeń i instytucji wybieralnych „dla celów gospodarczych i społecznych, kulturalnych i rozrywkowych, sportowych, zawodowych i politycznych. Są to społeczności albo o zasięgu krajowym, albo międzynarodowym”. Taka *socjalizacja* jest także wyrazem naturalnego dążenia ludzi do zrzeszania się, by osiągnąć cele, które przerastają ich indywidualne możliwości. Rozwija ona zdolności osoby, a zwłaszcza zmysł inicjatywy i odpowiedzialności. Pomaga w zagwarantowaniu jej praw.

↑ KKK 1882.

V. LITERATURA

Bańka A., *Przywiązanie do miejsca i jego znaczenie w cyklu życia człowieka*, w: *Symbol, przemiany oraz wizje przestrzeni życia*, red. tenże, wydaw. Stowarzyszenie Psychologia i Architektura, Poznań 2012, s. 7-14.

Benedykt XVI, *Encyklika «Spe salvi». O nadziei chrześcijańskiej*, Wydawnictwo M, Kraków 2007.

- Buczek W., *Pedagogika personalno-egzystencjalna ks. Janusza Tarnowskiego. Dialog wychowawczy jako propozycja metody wychowania we współczesnej rodzinie, szkole i społeczeństwie*, „Polska Myśl Pedagogiczna” 2017, nr 3, s. 175–191.
- Franciszek, *Encyklika «Lumen fidei». O wierze*, Wydawnictwo M, Kraków 2014.
- Gall Anonim, *Kronika polska*, tłum. Z. Komarnicki, wydaw. Armoryka, Sandomierz 2018.
- Jan Paweł II, *Encyklika Centesimus annus*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 461–530.
- Jan Paweł II, *Encyklika Fides et ratio*, w: tegoż, *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Wydawnictwo Świętego Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej, Kraków 2005, s. 823–920.
- Nowak M., *Teorie i koncepcje wychowania*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.
- Rudnicki P., *Pedagogika i «Cywilizacja», czyli o nadinterpretacjach, zniewoleniu i bezrefleksyjnym myśleniu o wychowaniu*, „Terazniejszość – Człowiek – Edukacja. Kwartalnik Myśli Społeczno-Pedagogicznej” 2009, nr 1(45), s. 97–112.
- Szumera G., *Cywilizacja w myśli polskiej. Poglądy filozoficzno-społeczne Erazma Majewskiego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2007.
- Zarzecki L., *Teoretyczne podstawy wychowania. Teoria i praktyka w zarysie*, wydaw. Karkonoska Państwowa Szkoła Wyższa, Jelenia Góra 2012.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym [Gaudium et spes]*, w: tegoż, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, red. M. Przybył, wydaw. Pallottinum, Poznań 2002, s. 526–606.

